

“ปลัดขิก” นีมีที่มาจากไหน THE ORIGIN OF THE PALAD KHIK

¹ภาณุเดช จริยฐิตินันท์ และ ²ผ่องพิชญ์ สวงรัมย์
¹Phanudet Jariyathitinant and ²Phongpitch Sawongram

¹มหาวิทยาลัยเฮยหลงเจียง, สาธารณรัฐประชาชนจีน
¹Heilongjiang University, P.R. China
²สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ประเทศไทย
²King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Thailand.

¹kuwenwong@gmail.com

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 20, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอถึง “ปลัดขิก” เครื่องรางชนิดหนึ่งที่มีปรากฏในสังคมไทย โดยบทความนี้ในเบื้องต้นได้กล่าวถึงเนื้อหาความเป็นมาและการแบ่งประเภทของเครื่องรางชนิดต่างๆจากนั้นเป็นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาที่หลากหลายนำมาวิเคราะห์หาความหมายของปลัดขิก ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นมาของปลัดขิกจาก 2 หลักใหญ่ คือ 1) ที่มาในบริบทของการกำเนิดเครื่องรางสากลและอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์แบบไศวินิกาย 2) ที่มาในบริบทของการนับถือผีอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชนที่เรียกว่า ไท หรือ ไต อันเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่นับได้ว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ท้ายสุดจึงนำข้อมูลจากที่มาสองแหล่งมาทำการวิเคราะห์ถึงอิทธิพลสู่สังคมพุทธในแบบไทย อธิบายถึงเหตุผลว่าทำไมเครื่องรางชนิดนี้จึงเป็นเครื่องรางยอดนิยมในสังคม จนมีการผลิตอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ปลัดขิก, เครื่องราง, ความเชื่อในสังคมไทย

¹ นักศึกษาหลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฮยหลงเจียง สาธารณรัฐประชาชนจีน

² อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Abstract

The purpose of this article is to inform about "Palad Khik" which is a kind of amulet existing in Thai society. This article primarily notify the history and classification of various types of amulets. Then, the information is collected from various sources and analyzed for the definition and provision of the meaning of "Palad Khik". Background information of "Palad Khik" was analyzed from two main principles including: 1) Background in the context of the origination of the universal amulets and the influences of the Shaivism in Brahminism; and 2) Background in the context of the traditional belief in the spirits by a group of people named "the Tai" that were the traditional ancestors of the Southeast Asian people. Finally, the information gained from both sources were analyzed on the influence towards Thai Buddhist society by giving the reason why this kind of amulet is popular in Thai society that lead to the continuous reproduction up to the present.

Keywords: Palad Khik, Amulet, Beliefs in Thai society

บทนำ

สังคมไทยกล่าวได้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมประกอบด้วยความเชื่ออันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการนับถือผีซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่นับถือกันอยู่แล้วและความเชื่อในศาสนาต่างๆ ที่แผ่เข้ามาในภายหลังจนหลอมรวมให้เป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน แต่เป็นแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ปรับรวมแล้วกับคติความเชื่อในแบบอื่นๆ กล่าวคือ ในวัฒนธรรมชาวพุทธแบบไทยได้หลอมรวมแล้วกับคติการนับถือผีรวมทั้งคติความเชื่อในศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาพราหมณ์ ซึ่งคติความเชื่อทั้งหลายเหล่านี้ถูกหลอมรวมกันจนแยกไม่ออก ดังจะเห็นตัวอย่างได้จาก ฮีตสิบสอง หรือ พิธีกรรมสิบสองเดือนของภาคอีสาน ซึ่งเป็นการหลอมรวมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พิธีเกี่ยวกับการเกษตรรวมทั้งพิธีเกี่ยวกับเรื่องของการนับถือผีเข้าด้วยกัน ด้วยการหลอมรวมในลักษณะนี้เองจึงกล่าวได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมพุทธในแบบไทย

ผลจากการหลอมรวมวัฒนธรรมอันหลากหลาย ทำให้เกิดผลผลิตทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “เครื่องรางไทย” โดยเครื่องรางไทยนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายชนิด หนึ่งในนั้นก็คือ “ปลัดขิก” ปลัดขิกเป็นเครื่องรางที่มีการจัดสร้างขึ้นโดยฆราวาสและพระสงฆ์ ด้วยเชื่อว่าเป็นเครื่องรางที่สามารถพกพาติดตัวไปได้ทุกที่ ไม่มีข้อห้ามตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ ปลีกย่อยแบบเครื่องรางชนิดอื่น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเครื่องรางที่เป็นที่นิยมในบุคคลทุกกลุ่ม

อาชีพ เช่น กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหรือเจ้าของกิจการ ดังจะเห็นได้จากร้านค้าต่างๆ มักจะมีปลัดขิกวางไว้หน้าร้านหรือที่เก็บเงิน โดยเชื่อว่าจะทำให้ค้าขายดี กิจกรรมเจริญก้าวหน้า ปลัดขิกยังมีอนุภาพด้านมหาเสน่ห์ เมตตามหานิยม นำพาความสำเร็จ ยกตัวอย่าง คุณปภัสรา ชุตานุพงษ์ มิสไทยแลนด์เวิลด์ปี 2531 ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนถึงความว่า ได้เห็นปลัดขิกของหลวงพ่อชวน วัดท่าลาดใต้ จ.ฉะเชิงเทรา ไว้ที่มวยผมทุกครั้งที่ยื่นประกวด จนสามารถชนะการประกวดได้ ช่วนี้ได้จึงได้กลายมาว่าในวงการการประกวดนางงามไทย ยิ่งไปกว่านั้นยังเชื่อว่ามีอนุภาพมหัศจรรย์ดังที่ ภุขงค์ จันทวิช (2562) กล่าวว่า “พระครูนิยุตธรรมสุนทร (ยิด จันทสุวัณโณ) วัดหนองจอก จ.ประจวบคีรีขันธ์ สามารถปลุกเสกปลัดขิกจนขยับตั้งได้บนฝ่ามือ ทั้งยังมีอนุภาพสามารถเรียกฝนหรือทำให้ฝนหยุดตกได้อีกด้วย” จากเหตุทั้งมวลที่กล่าวไป ปลัดขิกจึงมีการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ว่าด้วยเรื่อง“เครื่องรางของขลัง”

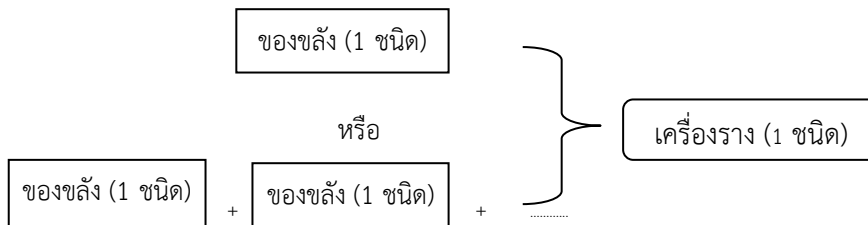
คำว่า เครื่องรางของขลังนั้นเป็นคำที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ซึ่งคำนี้เกิดขึ้นมาจากคำสองคำ คือคำว่า“เครื่องราง”และคำว่า“ของขลัง”ในความหมายตาม พจนานุกรมไทย ฉบับ ทนสมัย และสมบูรณ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า

เครื่องราง หมายถึง สิ่งที่สามารถป้องกันอันตราย ฟื้นฟูไม่เข้า เช่น เหล็กไหล ตะกรุด (ฝ่ายวิชาการภาษาไทยฯ, 2552 : 257)

ของขลัง หมายถึง สิ่งของที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ อาจบันดาลสิ่งต่างๆ ได้ดังต้องการ (ฝ่ายวิชาการภาษาไทยฯ, 2552 : 164)

หากมาดูตามความหมายของคำนั้น คำว่า“เครื่องราง”และ“ของขลัง”มีความหมายที่ไปในทางเดียวกันซึ่งหากนำความหมายของคำสองคำนี้มารวมกัน จะได้ความหมายที่ว่า เครื่องรางของขลังเป็นวัตถุหรือสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งที่เชื่อว่ามีพลังศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์ที่สามารถจะป้องกันอันตรายและดลบันดาลในสิ่งที่ผู้ใช้วัตถุนั้นให้สมปรารถนาได้ดังใจ

การกำเนิดขึ้นของเครื่องรางนั้น กาญจนานาคพันธุ์ (2544 : 2) กล่าวว่า “แรกเริ่มเดิมทีที่จะเกิดเครื่องรางขึ้นนั้น เกิดจากการนับถือวัตถุเล็กๆน้อยๆ ที่เชื่อกันว่าขลังหรือศักดิ์สิทธิ์มาก่อน” ความหมายก็คือ เครื่องรางเกิดขึ้นจากของขลังนั่นเอง ซึ่งเครื่องรางแต่ละชิ้นนั้นอาจเกิดขึ้นจากของขลังชนิดเดียวหรือหลายชนิดมารวมกัน ดังตัวอย่าง ดาบฟ้าฟื้น ดาบคู่กายของขุนแผน ตัวเอกในวรรณคดีเสภาขุนช้างขุนแผนนั้นมีการรวมโลหะธาตุต่างๆ ที่เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์ในตัว เช่น เหล็กยอดเจดีย์ เหล็กยอดปราสาท เหล็กขนนัผีพรายตายทั้งกลม หอกสัมฤทธิ์ กุศทองแดง เหล็กไหล เหล็กน้ำพี้ เป็นต้น นำมาหลอมรวมกัน แล้วนำมาตีในฤกษ์ยามเสาร์ห้ารวมทั้งทำพิธีปลุกเสกจนสำเร็จเป็นดาบอาคม อย่างนี้เป็นต้น

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงระหว่างของขลังกับเครื่องราง

ในการแบ่งประเภทของเครื่องรางนั้น เสมา ท้าวพระ (2545 :7-8) ได้แบ่งไว้ 4 รูปแบบ คือ 1. แบ่งตามการใช้งาน 2. แบ่งตามการใช้วัสดุที่นำมาสร้าง 3. แบ่งตามรูปแบบลักษณะ 4. แบ่งตามระดับชั้น ดังนี้

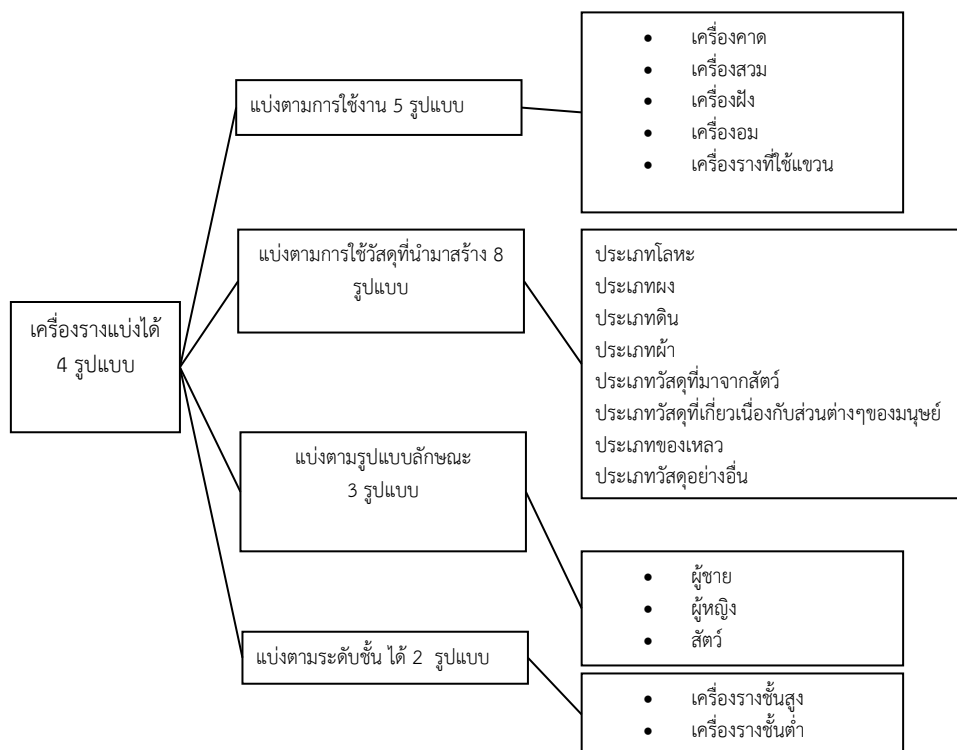
1. เครื่องรางแบ่งตามการใช้งานได้ 4 รูปแบบ คือ 1.1 เครื่องคาถา อันได้แก่ เครื่องรางที่ใช้คาถาศีรษะ คาถาเอว คาถาแขน ฯลฯ 1.2 เครื่องสวม อันได้แก่ เครื่องรางที่ใช้สวมคอ สวมศีรษะ สวมแขน สวมนิ้ว 1.3 เครื่องฝัง อันได้แก่ เครื่องรางที่ใช้ฝังลงไปเนื้อหนังของคน เช่น เข็มทอง ตะกรุดทอง ตะกรุดสาริกา (ใส่ลูกตา) และการฝังเหล็กไหลหรือฝังโลหะมงคลต่าง ๆ ลงไปในเนื้อจะรวมอยู่ในพวกนี้ทั้งสิ้น 1.4 เครื่องอม อันได้แก่ เครื่องรางที่ใช้อมไว้ในปาก เช่น ลูกอม ตะกรุดลูกอม

2. เครื่องรางแบ่งตามการใช้วัสดุที่นำมาสร้าง ได้ 6 รูปแบบ คือ 2.1 ประเภทโลหะ เช่น ทอง เงิน นาค 2.2 ประเภทผง เช่น ผงพุทธคุณ ผงพรายกุมาร 2.3 ประเภทดิน เช่น ดินขุยมุข ดินเจ็ดป่าช้า 2.4 ประเภทผ้า เช่น ผ้าตราสั่ง ผ้าห่อศพ ผ้าผูกคอตาย ผ้าทอทั่ว ๆ 2.5 ประเภทวัสดุที่มาจากสัตว์ เช่น เขี้ยวสัตว์ เขาสัตว์งาสัตว์ เล็บสัตว์ หนังสัตว์ 2.6 ประเภทวัสดุอย่างอื่น เช่น กระดาษสา ชันโรง

3. เครื่องรางแบ่งตามรูปแบบลักษณะ ได้ 3 รูปแบบ คือ 3.1 ผู้ชาย เช่น รักษุม กุมารทอง ฤๅษี พ่อเฒ่า ชูชก และสิ่งที่เป็นรูปของเพศชายต่าง ๆ 3.2 ผู้หญิง เช่น แม่นางกวัก แม่พระโพสพ แม่ศรีเรือน แม่ซื้อ และสิ่งที่เป็นรูปของผู้หญิงต่างๆ 3.3 สัตว์ ในที่นี้หมายถึง พระโพธิสัตว์ เช่น เสือ ช้าง วัว เต่า จระเข้ งู

4. เครื่องรางแบ่งตามระดับชั้น ได้ 3 รูปแบบ คือ 4.1 เครื่องรางชั้นสูง อันได้แก่ เครื่องรางที่ใช้บนส่วนสูงของร่างกาย ซึ่งนับตั้งแต่ศีรษะลงมาถึงบันเอว สำเร็จด้วยพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ 4.2 เครื่องรางชั้นต่ำ อันได้แก่ เครื่องรางที่เป็นของต่ำ เช่น ปลัดขิก อีเปื้อน ไม้จี้จี้ ไม้ไม่ได้สำเร็จด้วยของสูง 4.3 เครื่องรางที่ใช้แขวน อันได้แก่ ธง รูปนก รูปตึกแทน รูปปลาหรือกระบอกใส่ยันต์และอื่น ๆ

การจัดหมวดหมู่ในลักษณะดังกล่าวนั้นค่อนข้างที่จะครบถ้วน แต่ยังมีรายละเอียดเล็กน้อยที่ควรเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ในส่วนที่ 2 เครื่องรางแบ่งตามการใช้วัสดุที่นำมาสร้าง ควรเพิ่มรูปแบบขึ้นอีก 2 รูปแบบ คือ 1. ประเภทวัสดุที่เกี่ยวข้องกับส่วนต่างๆของมนุษย์ อันหมายถึงสิ่งที่มีลักษณะเป็นของแข็งหรือเป็นชิ้นส่วนที่จับต้องได้ชัดเจน เช่น กะโหลก กระดุก ฟัน เส้นผม เป็นต้น ยกตัวอย่างเครื่องรางที่มีส่วนประกอบของวัสดุเหล่านี้ เช่น ดาบฟ้าฟื้นของขุนแผนที่เหล็กกันของดาบบรรจุผมผีพรายไว้ และส่วนที่ 2. ประเภทของเหลว เช่น น้ำมันต์ น้ำมันพราย น้ำมันช้างตกมัน น้ำตาปลาพญาน้ำมันจันทน์ น้ำมันว่านต่างๆ ซึ่งจะเห็นว่ายังมีเครื่องรางต่างๆที่ประกอบด้วยวัสดุเหล่านี้ เช่น รักยม นกสาธิตาแช่น้ำมันจันทน์ หรือสิ่งของที่พระคณาจารย์ต่างๆในปัจจุบันได้สร้างขึ้น เป็นต้น และในส่วนของการแบ่งตามระดับชั้นในข้อที่ 4.3 เครื่องรางที่ใช้แขวน ควรจัดเข้าอยู่ในหมวดการใช้งาน มากกว่าที่จะจัดอยู่ในส่วนระดับชั้นของเครื่องราง ดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 การแบ่งประเภทของเครื่องราง

ว่าความหมายของคำว่า “ปลัดขิก”

ความหมายของคำว่า “ปลัดขิก” นั้น ประกอบขึ้นจากคำสองคำคือคำว่า “ปลัด” และ “ขิก” ซึ่งการให้ความหมายของคำสองคำนี้มีอยู่หลายแหล่งที่มา ดังนี้ คำว่า “ปลัด” เป็นเรื่องที่เล่ากันมานานว่าผู้สร้างปลัดขิกอาจเป็นพระครูปลัดหรือเป็นพระปลัดของวัดต่างๆ เป็นผู้สร้างขึ้นจึงเป็นที่มาของคำว่า “ปลัด” (วันชัย สุพรรณ, 2561) ข้อมูลอีกด้านหนึ่งอธิบายไว้ว่า “ปลัด” เป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า “ปรัศวะ” หรือ “ปรัศว์” ในภาษาสันสกฤต ซึ่งมีความหมายว่า เคียงข้าง, ผู้อยู่เคียงข้าง, ข้างหรือสี่ข้าง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556 ; เสมา ท่าพระ, 2545) เนื่องมาจากผู้บูชาปลัดขิกมักจะนิยมแขวนปลัดขิกไว้ข้างเอวนั่นเอง ส่วนคำว่า “ขิก” นั้นมีที่มาอยู่สามแบบ แบบแรกอ้างจากความหมายในพจนานุกรมไทยๆ ของคำว่า “ขิกๆ” หมายถึง เสียงหัวเราะดังขิกๆ (ฝ่ายวิชาการภาษาไทยฯ, 2552 : 181) โดยมีที่มาจาก การที่วัตถุสิ่งนี้มีรูปร่างคล้ายอวัยวะเพศชาย เมื่อมีผู้พบเห็นปลัดขิกผูกไว้กับเด็ก มักจะพากันหัวเราะเสียงดังขิกๆ ที่มาที่สองให้ความหมายว่า “ขิก” เป็นคำภาษาอีสาน ใช้เรียกเครื่องแขวนคอวัว ทำด้วยท่อนไม้กลมขนาดเล็ก ภายในกลวง และมีลูกกระพอบแขวนกระหนาบอยู่ 2 ข้าง มีลักษณะคล้ายอวัยวะเพศชาย (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556) และที่มาที่สามให้ข้อเสนอว่า คำว่า “ขิก” คงจะเลิกใช้นานแล้ว เพราะคงจะเห็นว่าเป็นคำหยาบ โดยได้หันมาใช้ คุหยั ซึ่งเป็นคำภาษาบาลีแทน และแผลงมาเป็น คอย ในภาษาไทย (พิทยา บุณนาค, 2560)

ทั้งนี้ไม่ว่าคำว่า “ปลัด” และ “ขิก” จะมีความหมายและที่มาจากแหล่งใดก็ตาม ความหมายของคำว่า “ปลัดขิก” ได้มีกล่าวไว้ในสามแหล่งด้วยกัน โดย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ปลัดขิก หมายถึง ไม้เหลาอย่างรูปของลับขานขนาดต่างๆ ใช้เป็นของแก้บนตามศาลเจ้าแม่, ขุนเพ็ด ทองระอา หรือ ดอกไม้เจ้า ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 723) พจนานุกรมไทย ฉบับ ทนสมัยและสมบูรณ์ ได้ให้ความหมายดังนี้ ปลัดขิก หมายถึง เครื่องรางอย่างหนึ่ง มักทำด้วยไม้เหลาเป็นรูปอวัยวะเพศชาย, อ้ายขิก ไอ้ขิก หรือขุนเพ็ด ก็เรียก (ฝ่ายวิชาการภาษาไทยฯ, 2552 : 659) และ บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ได้ให้ความหมายดังนี้ ปลัดขิก หมายถึง รูปแกะจำลองอวัยวะเพศชาย มักทำด้วยไม้ ใช้เป็นเครื่องรางของขลังสำหรับผูกเอวเด็กเพื่อให้ผีกลัว หรือให้คุ้มครองป้องกันภัย ให้เกิดเมตตามหานิยม บางทีเรียกว่า อ้ายขิก ไอ้ขิก หรือขุนเพ็ด ถ้าใช้เป็นเครื่องบูชาตามศาลเจ้าเรียกว่า ดอกไม้เจ้า คำราชาศัพท์เรียกว่า ทองพระขุน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556)

ซึ่งหากนำความหมายมารวมกัน ปลัดขิก สามารถให้ความหมายได้ว่า เครื่องรางหรือไม้เหลาอย่างหนึ่งมักทำเป็นรูปอวัยวะเพศชายในขนาดต่างๆ ใช้เป็นเครื่องรางพกติดตัวหรือ

วางตั้งในสถานที่ เช่น ห้าง ร้าน บริษัท โดยเชื่อว่ามีอำนาจป้องกันภูติผีปีศาจ เป็นเมตตามหานิยม นำพามาซึ่งโชคลาภ ค้าขายดี บางครั้งเรียกว่า ไอ้ซิก อ้ายซิก หรือซุนเพ็ด หากใช้เป็นเครื่องบูชาหรือแก้บนตามศาลเจ้าเรียกว่าดอกไม้เจ้า คำราชาศัพท์เรียกว่า ทองพระซุน

“ปลัดซิก”ในบริบทของการกำเนิดเครื่องรางและศาสนาพราหมณ์

หากจะกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของเครื่องรางอาจกล่าวได้ว่ามีที่มายาวนานจนอาจสืบขึ้นไปถึงยุคหินตอนปลาย โดยเครื่องรางชิ้นที่สันนิษฐานว่าเก่าแก่ที่สุดที่ คือ เครื่องหมาย “สวัสติกะ” เครื่องหมายนี้มีลักษณะเป็นรูปกากบาทมีแขน ในบางพื้นที่เครื่องหมายชนิดนี้จะปรากฏในรูปของวงกลมแล้วมีกากบาทอยู่ตรงกลาง ซึ่งก็คือเครื่องหมายกากบาทที่มีแขนโค้งเวียนมาบรรจบกันนั่นเอง โดยเครื่องหมายชนิดนี้ถูกค้นพบว่ามีสลักไว้บนอาวุธของมนุษย์ในยุคนั้น ต่อมาเมื่อมนุษย์ก้าวเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์หรือยุคที่มนุษย์รู้จักการประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นมาใช้แล้ว เครื่องหมายนี้จึงกลายเป็นเครื่องหมายของลัทธิความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์คือ ลัทธิบูชาพระอาทิตย์ โดยเครื่องหมายสวัสติกะพบได้ทุกมุมโลก ไม่ว่าจะเป็นทวีปยุโรป ที่ชนพื้นถิ่นนั้นต่างนับถือกันมาตั้งแต่สมัยกลาง โดยสามารถพบเครื่องหมายนี้บนระฆังหล่อโลหะตามโบสถ์ในประเทศอังกฤษ นอกจากนั้น อ돌ฟ์ ฮิตเลอร์ อดีตผู้นำประเทศเยอรมัน ยังใช้เป็นเครื่องหมายของพรรคนาซีอีกด้วย อย่างไรก็ตามสำหรับพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ก็ยังรับเอาเครื่องหมายนี้เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นมงคลเช่นกัน โดยมีการสันนิษฐานว่าสวัสติกะเป็นจุดเริ่มต้นของเครื่องหมายธรรมจักร เครื่องหมายนี้ในทางพุทธศาสนามีความหมายในเรื่องความหมุนเวียนของเหตุและผล จนไปถึงเรื่องของกฎแห่งกรรมที่ทำให้มวลสัตว์ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ทั้งนี้ยังสามารถพบเครื่องหมายได้ทั่วไปบนพระอุระของพระพุทธรูปในศิลปะจีน นอกจากนั้นเครื่องหมายสวัสติกะมักจะนำมาวาดเป็นรูป ทำเป็นลายบนผ้าหรือทำเป็นวัตถุด้วยโลหะมีค่า เช่น เงิน ทอง นาก เป็นต้น จากนั้นมักจะนำมาฝังด้วยอัญมณีต่างๆ โดยเชื่อว่าจะนำมาซึ่งความเป็นมงคลต่อผู้ที่ได้ครอบครอง

ส่วนในเรื่องลัทธิบูชาพระอาทิตย์ในทวีปเอเชีย นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของศาสนาพราหมณ์ โดยในยุคพระเวท (ประมาณ 1,000 ปี ก่อนพุทธกาล) เชื่อว่ามีกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งเรียกตนเองว่า “อริยะ” เดินทางไปพบลัทธิบูชาพระอาทิตย์นี้ทางฝั่งตะวันตก ต่อมาจึงนำมาดัดแปลงเป็นลัทธิของตัวเอง โดยยังคงนับถือพระอาทิตย์ และตั้งชื่อเทพเจ้าอันแทนพระอาทิตย์ว่า “สวितะระ” จากนั้นจึงขยายไปนับถือเทพองค์อื่นๆ เช่น น้ำฝน ตั้งชื่อเทพเจ้าแห่งฝนว่า “วรุณ” พวกอริยะถือว่าสิ่งต่างๆในโลกนี้มีเทพเจ้าที่เป็นใหญ่ที่สุด เป็นผู้บันดาลให้เกิดสิ่งต่างๆขึ้นมาบนโลก โดยเรียกเทพเจ้าองค์นี้ว่า “อินทร์” แล้วได้ตั้งเทพเจ้าแห่งความตายว่า “ยม” ทั้งนี้ยังมีความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าที่ดูแลรักษาโลกประจำทิศต่างๆโดยเรียกชื่อว่า

“โลกบาล” มีการสร้างวิหาร เพื่อบูชาพระอาทิตย์และพระจันทร์ โดยสร้างเป็นโถงใหญ่มีช่องว่างให้แสงพระอาทิตย์และพระจันทร์ส่องผ่านช่องว่างลงมายังแท่นบูชาแล้วจึงประกอบพิธีบูชาแสงธรรมชาติที่ส่องลงมานั้น โดยในเริ่มแรกยังไม่มีรูปเคารพหรือเครื่องหมายแทนเทพเจ้าแต่อย่างใด ต่อมาเพื่อความสะดวกในการบูชาเทพเจ้าในทุกเวลาโดยไม่จำเป็นต้องรอแสงธรรมชาติ ผู้คนจึงได้สร้างรูปเคารพขึ้น รูปเคารพในสมัยแรกเป็นรูปหินสลักทรงกลมอันเป็นสัญลักษณ์แทนพระอาทิตย์ ถัดลงมาจึงสลักเป็นรูปพระจันทร์ข้างแรมเป็นวงโค้งขนานไปกับวงโค้งของขอบพระอาทิตย์ โดยนำรูปสลักนี้ประดิษฐานวางไว้บนแท่นเสาหินกลางวิหาร กระทั่งถึงยุคอุพนียัท (ประมาณ 100 ปี ก่อนพุทธกาล) เริ่มมีการเกิดขึ้นของเทพเจ้าสามองค์ คือ พระพรหม เชื่อว่าเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งบนโลก พระนารายณ์ เป็นผู้พิทักษ์รักษาโลก และพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย รูปสลักบูชาพระอาทิตย์พระจันทร์จากเดิมจึงเริ่มเปลี่ยนรูปร่างกลายเป็น “ศิวลึงค์” โดยจัดทำเป็นรูปลึงค์หรืออวัยวะเพศชายอันเป็นรูปเคารพสำคัญของนิกายบูชาพระศิวะ ที่เรียกว่า ไศวนิกาย โดยศาสนสถานของผู้ศรัทธาในนิกายนี้มักจะสร้างศิวลึงค์ขนาดใหญ่ประดิษฐานเป็นองค์ประธานของศาสนสถาน เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น ทั้งนี้ไม่เพียงแต่สร้างศิวลึงค์ขนาดใหญ่ที่ประดิษฐานในเทวสถานเท่านั้น ยังมีการสร้างศิวลึงค์ในขนาดต่างๆ วัสดุที่นำมาสร้างก็หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหินธรรมชาติ หรือ โลหะชนิดต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาในอาศรมหรือเคหสถานและเพื่อใช้บูชาติดตัวจนกลายมาเป็นต้นแบบของปลัดขิกในปัจจุบัน

“ปลัดขิก”ในบริบทของการนับถือผี

เมื่อประมาณสี่หมื่นปีมาแล้วบรรพชนของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ลงหลักปักฐานอยู่บนพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นี่มาอย่างมั่นคงและยาวนาน โดยในเริ่มแรกดำรงชีวิตด้วยการหาของป่าล่าสัตว์ โดยเครื่องมือที่ใช้ดำรงชีวิตมักสร้างด้วยไม้หรือไม้ไผ่ ทำเป็นคันธนู ลูกศร ตลอดจนเครื่องมือดักสัตว์ต่างๆ เมื่อเวลาผ่านไปอีกสองหมื่นถึงสามหมื่นปี จึงเริ่มเรียนรู้ในการทำกิจกรรมเลี้ยงสัตว์ มีการปลูกธัญพืช เช่น ถั่ว กลุ่มชนเหล่านี้กระจายตัวอยู่บนพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กระจายไปทั่วบริเวณพื้นที่ราบในจีนตอนกลางเรื่อยไปจนถึงคาบสมุทรอินโดนีเซีย ถึงแม้ว่าการกระจายตัวจะมีกันอย่างกว้างขวางและมีชาติพันธุ์ที่แตกต่าง แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมร่วมเดียวกัน คือการทำกิจกรรมปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ วัว ควาย และในบางสิ่งที่อาจนับได้ว่าเป็นอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีการพัฒนาขึ้นในระยะเวลาพร้อมๆ กันกับอารยธรรมในส่วนอื่นของโลก คือ การหล่อสำริด ซึ่งมีการขุดค้นพบแม่พิมพ์หล่อขวานสำริดอายุห้าพันกว่าปี ตลอดจนเครื่องปั้นดินเผาเขียนสีต่างๆ ในพื้นที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จ.อุดรธานีด้วย

กลุ่มชนในภูมิภาคนี้ยังมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน ดัง เดวิด เค. ้วยอาจ (2557 : 5) กล่าวว่า “ตลอดทั่วภูมิภาคนี้ยังมีความเชื่อสอดคล้องกันอย่างน่าพิศวง คือ เป็นโลกที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณที่มีทั้งดีและร้าย มีอำนาจที่จะช่วยเหลือหรือจะทำร้ายมนุษย์ได้ ดังนั้นจึงต้องทำให้จิตวิญญาณพอใจด้วยพิธีกรรมและการเซ่นไหว้ด้วยเครื่องเคล้าข้าวปลาอาหาร ” จากข้อความดังกล่าวทำให้ทราบว่าวัฒนธรรมการนับถือผี เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นรากฐานวัฒนธรรมร่วมกันในภูมิภาคนี้โดยเฉพาะในกลุ่มชนที่เรียกว่า ไท หรือ ไต ที่ได้เคลื่อนย้ายและมาอาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 16 และต่อมาชนกลุ่ม ไท หรือ ไต ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ในประเทศไทย ก็ได้รับเอาอารยธรรมอินเดียทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ที่เผยแพร่เข้ามาในตอนหลังหลอมรวมกับความเชื่อแบบดั้งเดิมจนพัฒนาလာมาเป็นพื้นฐานความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมไทย ที่เห็นได้ในปัจจุบัน

การนับถือผีในสังคมไทยนั้น พลุหลวง (2546 : 9) กล่าวว่า “คนสมัยก่อนเรียกเทวดาว่า ผี ถ้าเป็นเทวดาใหญ่ๆ ที่มีฤทธิ์อำนาจยิ่งใหญ่มากก็เรียกว่า ผีฟ้า เทวดากับผีในสมัยก่อนจึงเป็นของประเภทเดียวกัน” ด้วยเหตุนี้จึงนิยมเรียกรวมกันว่า ผีสงเทวดา ดังตัวอย่างในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงหมื่นสรรเพชญ์คดี ที่ทรงเล่าถึงอาการประชวรของพระองค์เนื่องจากตรกธมา ตามความบางตอนว่า “ตัวข้านี้คนรักเท่าผืนหนังคนชังเท่าผืนเสื่อก็ดี ถึงจะไม่สู้มีใครรัก ก็คงมีคนรักบ้าง เหมือนท่านผู้อื่นบางทีว่าคนรักมากแล้วก็มีคนชังบ้างเหมือนกันฉันใด เมื่อจะว่าในการที่ไม่เป็นวิสัยมนุษย์แล้วถึงผีสงเทวดาที่ซึ่งข้าก็จะมีรักข้าก็จะมีกระมัง ถ้าใครมีบุญแล้วก็จะไม่มีแต่บุญไปทีเดียวจะมีบาปบ้างใครชะตาราชีดีแล้วก็มีที่ร้ายบ้างตัวข้าถึงจะมีบาปมากก็จะมีบุญบ้าง ชะตาไม่ดีแล้วก็มีที่ดีบ้างจึงได้เป็นเจ้าแผ่นดิน อยู่ให้คนนั่งแข่งนอนแข่งมาหลายปีจนคนที่แข่งตายไปก่อนก็จะมีหัวล้านไปก่อนก็จะมี จะว่ามีเหตุทั้งนี้เพราะบุญท่านผู้อื่นทับ ผีสงเทวดาของท่านผู้อื่นมาตัดบังเหียนมาเสีย บุญของข้าก็ยังได้อยู่ ผีสงเทวดาที่ยังรักข้าอยู่ก็ช่วยข้ามาจึงไม่วังไป รถมึงไม่ได้ทับข้าแลลูกข้าให้เป็นอันตราย ถ้าเจ็บมากจนเสียราชการ ข้าจึงขอบใจเทวดาที่ช่วยข้าหนักหนา ได้ตั้งการสังเวยแลทำบุญบูชามีละคอนฉลอง เหตุนี้บังเกิดมีก็ไม่เป็นอันตรายอะไรแก่ข้านัก ข้าคิดว่าชรอยเทวดาจะ บันดาลพอให้เปนเหตุให้ได้เห็นใจคนต่าง ๆ ใครจะซื้อตรง ถาลอกแลก คิดลึกๆ ดันๆ อย่างไรก็ได้รู้จักครั้งนี้ ให้เห็นใจขาวใจดำใจฉลาดใจกล้า ต่างๆ ข้าขอบใจเทวดาอารักษ์หนักหนาทีเดียว” (อ้างถึงใน พลุหลวง, 2546 : 12)

จากตัวอย่างในพระราชหัตถเลขาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีข้อมูลกล่าวถึงเรื่องของ การให้คุณและโทษของผี การเซ่นสังเวยแก่ผี ซึ่งเป็นคติดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา ทั้งมีการกล่าวถึงเรื่องของ ชะตา ราชี ซึ่งเป็นความเชื่อเรื่องการให้คุณให้โทษของดวงดาวที่ส่งผลต่อมนุษย์อันเป็นเรื่องราวของโหราศาสตร์ตามคติของศาสนาพราหมณ์และมีข้อมูลกล่าวถึงเรื่องของบาปบุญคุณโทษอันเป็นคติความเชื่อจากคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยตัวอย่างนี้อาจเป็น

ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงองค์รวมความเชื่อที่ปรากฏในสังคมไทยและแสดงถึงลักษณะความสัมพันธ์ในความเชื่อที่หลากหลายมารวมกัน

ความเชื่อในเรื่องนับถือผีนั้นเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับความเชื่อเรื่องการนับถือบรรพบุรุษ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับและเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษจะติดตามดูแลลูกหลาน เป็นความเชื่อหลักในคติการนับถือผี เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามา ความเชื่อดั้งเดิมจึงถูกลอมรวมเข้ากับคติความเชื่อแบบใหม่ กลายเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตายแทน แต่การเซ่นไหว้แบบเดิมก็ไม่ได้สูญหายจากสังคมไปในทีเดียว ดังจะเห็นได้จากธรรมเนียมการเลี้ยงผีปู่ย่าทางภาคเหนือของประเทศไทย ก็ยังดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

คติการนับถือผีไม่ได้จำกัดเฉพาะผีบรรพบุรุษ ที่มีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคลเท่านั้น ยังมีการนับถือผีที่มีขอบเขตกว้างกว่า ความเป็นสาธารณะมากขึ้น เช่น เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าวัด เจ้าย่าน เจ้าเมือง เจ้าแผ่นดิน หรือวีรบุรุษที่คนในพื้นที่เคารพนับถือทั้งที่มีตัวตนจริงตามประวัติศาสตร์หรือเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณของผู้ที่เป็นใหญ่ในพื้นที่นั้น เป็นต้น ด้วยคติความเชื่อเหล่านี้จึงมีการสร้างศาลให้เป็นที่ตั้งสถิตของผี ซึ่งศาลในลักษณะนี้สามารถเห็นได้ทั่วไป

เมื่อเชื่อว่ามีผีที่สามารถให้ทุกข์ก็ต้องมีผีที่ให้โทษ จึงมีธรรมเนียมหลอกผีเกิดขึ้น ตามความเชื่อผีนั่นก็ไม่แตกต่างจากมนุษย์ คือชอบคัดสรรสิ่งที่ดี งดงาม และมีค่า เพื่อสนองตอบความต้องการของตัวเอง ด้วยเหตุที่เชื่อว่า หากผีสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะทำให้เกิดความเสียหายหรือสูญเสียเกิดขึ้น ฉะนั้นอะไรก็ตามที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี มีค่า หรือเป็นสิ่งที่งดงามก็มักจะทำเคล็ดให้สิ่งเหล่านั้นดูด้อยค่า ไม่งดงาม ไม่เป็นสิ่งที่ผีจะให้ความสนใจ ยกตัวอย่างการคลอดบุตรในช่วงแรกเกิด โดยเฉพาะในชนชั้นสูงทางสังคมไทยยุคก่อน มักจะนิยมการตั้งชื่อไว้สองชื่อ ชื่อแรกคือชื่อที่ใช้เรียกสามัญและอีกชื่อเป็นชื่อที่ตั้งไว้เพื่อใช้หลอกผี ยกตัวอย่างได้จาก พระนามของ เจ้าดารารัศมี พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามสามัญเมื่อแรกเกิดว่า “เจ้าน้อย” และมีพระนามใช้หลอกผีว่า “เจ้าอึ่ง” ตลอดจนถึงการให้คำชมความน่ารักของเด็กเมื่อแรกเกิด ผู้กล่าวคำชมนั้นจะต้องกล่าวในลักษณะที่ตรงกันข้าม เป็นต้น

การหลอกผีเพื่อหวังให้ผีไม่มารบกวนเด็ก โดยเฉพาะเด็กผู้ชาย มักจะนิยมทำปลัดขิกในลักษณะเป็นอวัยวะเพศชายที่หนังหุ้มปลายเปิดออกแล้ว นำผูกไว้ที่ข้างเอวของเด็ก เพื่อให้ผีเข้าใจว่า เด็กคนนี้ได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว พันสภาวะของเด็กโดยยึดเอาลักษณะของอวัยวะเพศเป็นตัวบอก นอกจากปลัดขิกจะใช้ในการหลอกผีให้กับเด็กผู้ชายแล้ว ยังใช้ในการป้องกันผีและทำให้ผีพอใจอีกด้วย ความเชื่อในเรื่องของการป้องกันผีนั่น ในพื้นที่ทางภาคอีสานของไทย หากเมื่อใดก็ตามที่ในชุมชนพบว่าผีผู้ชายตายในระยะไล่เลี่ยกัน มักจะเชื่อว่าเป็นการกระทำของผีแม่ม่าย โดยเชื่อว่าผีแม่ม่ายเป็นผู้กระทำให้ผู้ชายเหล่านั้นเสียชีวิต เพราะต้องการนำวิญญาณไปเป็นสามี ด้วยเหตุนี้หากบ้านใดมีผู้ชาย จึงมักจะแก้เคล็ดโดยการทำตุ๊กตาหุ่นฟาง ใส่เสื้อสีแดง แล้วทำปลัดขิกขนาดใหญ่ ทำส่วนปลายเป็นสีแดง ตั้งไว้หน้าบ้านโดยเชื่อว่า

หากผีแม่่ม่ายมาพบเข้าจะตกใจ ไม่ไปทำร้ายผู้ชายในบ้านหลังนั้น ส่วนความเชื่อในเรื่องการทำให้ผีพอใจ มีพบเห็นได้ในทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะศาลเจ้าต่างๆในชนบท หากเชื่อว่าศาลเจ้านั้นเป็นที่สถิตของผีที่เป็นสตรีเพศ เมื่อขอพรแล้วประสบความสำเร็จก็จะแก้บนโดยการถวายปลัดขิกขนาดต่างๆ โดยเชื่อว่าจะทำให้ผีนั่นพอใจ ศาลเจ้าในลักษณะนี้มีเป็นจำนวนมากและมีประวัติมาอย่างยาวนาน ซึ่งจะเห็นได้จาก พระราชกำหนดใหม่ที่ 35 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กล่าวถึงศาลเจ้าต่างๆที่มีปลัดขิก ไว้ว่า “แต่ซึ่งสารเทพารักษ์อันเอาไม่ทำเปนเพศบุรุษสิ่งใหญ่น้อยต่างๆ หญิงชายชวณกันนับถือ นั้น ทรงพระกรุณาให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตยคณูในพระไตรปิฎกก็มีได้มีหย่าง...จึงทรงพระวิจารณ์เห็นว่าแรกเหตุนี้จะมีมาเพราะคนพาลกษะละหยาบช้า สืบมาหญิงชายผู้หาปัญญามีได้ก็เอาเยี่ยงหย่างนับถือสืบมา...อันหนึ่งเปนที่แขกเมืองนานาประเทศไปมาค้าขายได้เห็นจะดูหมิ่นถิ่นแคว้นกรุงเทพพระมหานครอันก่อกบด้วยเกียติยศ...ห้ามอย่าให้มีเพศบุรุษสิ่งอันลามกอัปมงคลไว้ในสารเทพารักษ์เปนอันขาดทีเดียว” (กฎหมายตราสามดวง อ้างถึงใน พิทยา บุญนาค, 2560) ด้วยเหตุนี้ศาลเจ้าแม่ต่างๆที่มีปลัดขิกบูชาในพื้นที่กรุงเทพมหานครจึงถูกกวาดล้างไปตั้งแต่ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จะหลงเหลือให้เห็นได้ตามพื้นที่ชนบทในประเทศไทย เช่น ศาลนางแก้วบนดอยนางแก้ว เขตรอยต่อระหว่างเชียงใหม่และเชียงราย เป็นต้น

อิทธิพลที่เข้ามาสู่สังคมพุทธ

การเผยแผ่เข้ามาของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น จูริชญา มณีเนตร (2533 : 139 – 141) ได้ให้ความเห็นว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาในดินแดนที่เป็นประเทศไทยเมื่อประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 4 โดยพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์แห่งอินเดียซึ่งทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ได้ส่งพระธรรมทูตชื่อ พระโสณะและพระอุตตระ เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ โดยชื่อ “สุวรรณภูมิ” นี้ได้มีนักโบราณคดีและประวัติศาสตร์เชื่อว่า คงจะเป็นดินแดนในภาคกลางของประเทศไทยซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่นครปฐมจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามาในครั้งนั้นทำให้อาณาจักรทวารวดีซึ่งรุ่งเรืองอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 11 - 15 เป็นศูนย์กลางของความเจริญทางพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้ว่าการมีการสร้างพุทธเจดีย์ขึ้นเคารพบูชาเป็นจำนวนมากที่มีหลักฐานตกทอดมาถึงปัจจุบัน ได้แก่ พระปฐมเจดีย์องค์เดิมที่จังหวัด นครปฐม ซึ่งสร้างคล้ายกับสาญจีเจดีย์ ในประเทศอินเดีย ตลอดจนศิลารูปพระธรรมจักรและ พระพุทธรูปศิลานั่งห้อยพระบาทอย่างนั่งเก้าอี้ ซึ่งสร้างตามแบบศิลปะแคว้นมคธ สมัยราชวงศ์คุปตะ เป็นต้น ส่วนพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานได้แพร่หลายเข้ามาในสมัยของอาณาจักรพูนัน อาณาจักรศรีวิชัย และอาณาจักรขอม ซึ่งผลัดเปลี่ยนกันมีอำนาจในดินแดนส่วนต่างๆ ของคาบสมุทรมอินโดจีน โดยครอบคลุมดินแดนบางส่วนของประเทศไทยปัจจุบันด้วย โดยเฉพาะอาณาจักรขอมนั้นมีทั้งพระพุทธศาสนาฝ่าย

มหายานและเถรวาทและกษัตริย์บางองค์ก็นับถือศาสนาพราหมณ์ด้วย ต่อมาในสมัยอาณาจักรสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช กษัตริย์องค์ที่ 3 แห่งราชวงศ์พระร่วง ได้รับเอาพระพุทธศาสนาเถรวาทจากเมืองนครศรีธรรมราชไปประดิษฐานที่กรุงสุโขทัยและแพร่หลายเข้าไปในอาณาจักรล้านนาของหัวเมืองฝ่ายเหนือด้วย พระพุทธศาสนาที่สืบต่อมาในสมัยอาณาจักรอยุธยา สมัยกรุงธนบุรีและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ล้วนเป็นพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ที่สืบเนื่องมาจากสุโขทัยทั้งสิ้น

ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาในแบบเถรวาทที่ประชาชนไทยส่วนใหญ่นับถือ ไม่ได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของการปลุกเสกเครื่องรางของขลังโดยกล่าวว่าเป็นเดรัจฉานวิชา ตามหลักฐานจาก สามัญญผลสูตร ในใจความบางตอนว่า “ภิกษุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา เช่นอย่าง สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันทโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วย ติรัจฉานวิชา เห็นปานนี้ คือ ทายอวัยยะ ทายนิมิต ทายอุปบาท ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแว่นเวียนเทียน ทำพิธีชั้ดเกลือบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดราบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยยะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปปลุกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมองู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง เป็นหมอรักษาแผลหนูกัด เป็นหมอยาเสียงนก เป็นหมอยาเสียงกา เป็นหมอยาอายุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอยาเสียงสัตว์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง.”(พระไตรปิฎกฉบับหลวง, 2560, เล่มที่ 9 : 45-79) โดยในพระสูตรดังกล่าว ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการเป็นหมอปปลุกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นวิชาอันมาจากพราหมณ์ที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนาพึงละเว้น แต่อย่างไรก็ตามพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่แผ่เข้ามาในตอนหลัง เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างสะดวกรวมทั้งเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะหลอมรวมกับวัฒนธรรมความเชื่ออันหลากหลายที่มีอยู่เดิมไม่ว่าจะเป็นคติการนับถือผีหรือคติของศาสนาพราหมณ์ โดยปัจจุบันสามารถเห็นได้จากพระราชพิธี รัฐพิธี หรือ พิธีกรรมทั่วไป ส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นผลจากการผสมผสานวัฒนธรรมแทบทั้งสิ้น

ปลักขิกคือผลผลิตทางความเชื่อจากการนับถือผีและความเชื่อแบบพราหมณ์ ต่อมาเมื่อความเชื่อนี้ถูกผสมผสานกับความเชื่อแบบพุทธ ทำให้เกิดการผลิตปลัดขิกขึ้นทั้งฝ่ายฆราวาสและฝ่ายพระสงฆ์ ฝ่ายฆราวาสที่มีชื่อเสียงยกตัวอย่าง เช่น อาจารย์เฮง ไพรวัลย์ , อาจารย์มนัส สีวาภิรมย์รัตน์ เป็นต้น ซึ่งหากสืบประวัติวิชาการทำปลัดขิกของผู้สร้างฆราวาสเหล่านี้ ก็ค้นพบว่าได้เรียนมาจากผู้สร้างปลัดขิกที่เป็นพระสงฆ์แทบทั้งสิ้น การสร้างปลัดขิกในฝ่ายของพระสงฆ์ไทย ที่นับว่าเป็นต้นตำหรับวิชาการทำปลัดขิกของไทยคือ พระครูวรเวทมนี (อี พุทฺธสโร) วัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และพระครูนนทธีราจารย์ (เหลื่อ นันทสโร) วัดสาว

ชะโงก จังหวัดฉะเชิงเทรา สืบทอดมาถึงพระคณาจารย์ยุคปัจจุบัน คือ พระมงคลสุทฺธิคุณ (ฟู อติภโท) วัดบางสมภาร จังหวัดฉะเชิงเทรา , พระภวนาวินสุทฺธิโสภณ (สุรศักดิ์ อติสภโฆ) วัด ประดู่ จังหวัดสมุทรสงคราม, พระครูอดุลวิริยกิจ (พ่อเอื้อน อุตตมโน) วัดวังแดงใต้ จ. พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

บทสรุป

เครื่องรางคือผลผลิตทางความเชื่อที่อยู่คู่กันกับมนุษยชาติมาอย่างยาวนานสืบ ประวัติมาตั้งแต่ยุคหินแล้ว โดยเครื่องรางสามารถแบ่งประเภทได้ 4 รูปแบบ คือ 1. แบ่งตาม การใช้งาน 2. แบ่งตามการใช้วัสดุที่นำมาสร้าง 3. แบ่งตามรูปแบบลักษณะ 4. แบ่งตาม ระดับชั้น เครื่องรางที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยเป็นอย่างมากคือ “ปลัดขิก” โดยปลัดขิก คือ เครื่องรางหรือไม้เลาอย่างหนึ่งมักทำเป็นรูปอวัยวะเพศชายในขนาดต่างๆ ใช้เป็น เครื่องรางพกติดตัวหรือวางตั้งในสถานที่ต่างๆ

ปลัดขิกมีประวัติความเป็นมาที่สามารถแบ่งได้สองรูปแบบคือ 1. มาจากความเชื่อ จากศาสนาพราหมณ์เรื่องของการบูชาศิวลึงค์ตามคติการบูชาแบบไศวนิกาย ที่มีการสร้างศิว ลึงค์ขนาดต่างๆเพื่อบูชาในเทวสถาน อาศรม บ้านเรือน ตลอดจนใช้พกติดตัว 2. ความเชื่อใน คติการนับถือผี โดยมีวัตถุประสงค์ ใช้หลอกผี ใช้ป้องกันผี และทำให้ผีพอใจ

เมื่อพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์เผยแผ่เข้ามาในพื้นที่ประเทศไทยที่มีความ เชื่อการนับถือผีมาแต่ดั้งเดิมจึงเกิดการหลอมรวมวัฒนธรรมขึ้น มีการสร้างปลัดขิกในกลุ่ม บุคคลสองกลุ่มคือกลุ่มฆราวาสและกลุ่มพระสงฆ์ โดยเชื่อว่าปลัดขิกมีอำนาจสามารถ ป้องกันอันตราย ป้องกันภูตผีปีศาจ เป็นเมตตามหานิยม นำพามาซึ่งโชคลาภ ทำให้ค้าขายดี จนทำให้ปลัดขิกเป็นเครื่องรางยอดนิยมอย่างหนึ่งในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

กาญจนาคนพันธุ์ (ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคนพันธุ์)). (2546). *คอคิดขอเขียน เล่ม 2*

ชุดเครื่องราง โหราศาสตร์. กรุงเทพฯ: วชิรินทร์การพิมพ์.

ฐิรชญา มณีเนตร. (2553). *ไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เดวิด เค. วัยอาจ. (2557). *ประวัติศาสตร์ไทยฉบับสังเขป* (กาญจณี ละอองศรีและคณะ, ผู้ แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

เทพย์ สาริกบุตร. (ม.ป.ป.). *คัมภีร์หัวใจ 108*. กรุงเทพฯ: เสริมวิทย.

- ประพจน์ อัครวิรุฬหการ. (2548). *ความเชื่อและศาสนากับสังคมไทย*. ในเอกสาร
ประกอบการสอนชุดวิชาไทยศึกษา .นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน). (2552). *พจนานุกรมไทยฉบับ
ทันสมัยและสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พลุลลวง (ประยูร อุลุชาฎะ). (2546). *7 ความเชื่อของไทย (คติสยาม)*. กรุงเทพฯ: เมือง
โบราณ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- วันชัย สุพรรณ. (วิทยากรรับเชิญ). (16 ธันวาคม 2561). *คุณพระช่วย*. [รายการโทรทัศน์].
กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์.
- เสมา ท่าพระ. (2545). *สุดยอดเครื่องรางของขลังเมืองสยาม*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ปรีชา ช่อง 3 ทวีออนไลน์. (2561). *นครพนม-ชาวบ้านห้อยหุ่นฟางพ่วงปลัดขิกป้องกันผี
แม่่ม่าย*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม, 2564, จาก
<http://news.ch3thailand.com/local/63781>
- เทวสถาน. (2564). *ประวัติศาสตร์นาพรหมณ์ – ฮินดู*. สืบค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม, 2564,
จาก <http://www.devasthan.org/newweb/ประวัติศาสตร์นา>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2554). *นางงาม เวที 'เล่นของ' แห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม,
2564, จาก <http://thairath.co.th/content/104830>
- พระไตรปิฎกฉบับหลวง. (2560). *สามัญญผลสูตร*. สืบค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม, 2564, จาก
https://84000.org/tipitaka/pitaka_item/v.php?B=9&A=1072&Z=1919
- พิทยา บุณนาค. (2560). *ปลัดขิกและองคชาต*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม, 2564, จาก
https://www.silpa-mag.com/history/article_9760
- ภูงค์ จันทวิช. (2562). *ตำนานปลัดขิก*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม, 2564, จาก
<https://www.youtube.com/watch?v=igcP-rYrBP4&t=6s>
- สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย. (2564). *อุปัชฌ์*. สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม, 2564, จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/อุปัชฌ์>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2556). *ปลัดขิก*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม, 2564, จาก
<http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ปลัดขิก-2-กรกฎาคม-2556>